

מזונות האישה

תאריך: 02.01.17

העבודה מוגשת בחסות העמותה של

נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית

הכלל המנחה ברכיב מזונות אישה בגירושין הוא: "עולה עימו ואינה יורדת עימו"¹. הנושא אשר בו בחרתי לעסוק בעבודתי הוא "מזונות האישה" הבחירה בנושא זה נובעת ממספר עמדות, בראש ובראשונה זהו הרצון לעמוד על המשמעות של המושג מזונות האישה. נושא זה שבעיניי נושא שמאוד מעניין, החשיבות לדעת מה הן זכויות האישה, מה מעמדה, מה רשאית לקבל וכו'. לדוגמא: האישה זכאית להמשיך לחיות ברמת החיים אליה הורגלה בזמן נישואיה. הבעל חייב לדאוג לכך ולדאוג לצרכיה הקיימים ולצורכי מחייתה, על כן שמו של סעד זה הינו מזונות אישה.

נחשפתי לנושא זה לראשונה בעת גירושים "מכוערים" כאשר האישה דרשה מהבעל לקבל

¹ תלמוד בבלי, מסכת אבות

מזונות כפי שמגיע לה ואילו הבעל סירב אך האישה אינה ויתרה ותבעה את בעלה עד קבלת
המזונות הראויות לה.

תוכן עניינים

1.....	שער.....
2.....	הקדמה אישית.....
4-5.....	מבוא.....
6-8.....	חיוב מזונות בנישואין אזרחיים : 1.1 משפט עברי.....

8-11.....	1.2 משפט ישראלי.....
12-13.....	חיוב מפתה בנישואין או פיצויים והכרת אבהות : 2.1 משפט עברי.....
13.....	2.2 משפט ישראלי.....
14-17.....	מתי נפסקת חובת מזונות לאישה ? 3.1 משפט עברי.....
17-18	3.2 משפט ישראלי.....
19.....	השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי.....
21-20.....	סיכום.....
22.....	ביבליוגרפיה.....

מבוא

במסגרת היפרדות בגירושין של שני בני זוג, ישנן התחייבויות כספיות הבעל כלפי אשתו.

חלק מאותן ההתחייבויות, הן מה שקרוי "דמי מזונות" = מזונות האישה.

מזונות האישה: במזונות האישה ישנו חוק הנקרא –ענייני מעמד אישי – זוהי סוגיה

משפטים עלומה סטטוס – רווק נשוי גרוש וכו'

בנוסף ישנו חוק – חוקר שיפוט בית דין רבניים (בד"ר) שאומר מי דן על מה שקורה

במדינה שלנו על עניין של גירושין ונישואין ? הולכים לפני הדין האישי דין תורה שבית

הדין הרבני קובע בנישואין וגירושין . סעיף 3 לחוק בתביעה של גירושין (שיפוט ייחודי)-

מזונות זה לא אוטומטית הולך לבית דין רבני או לבית משפט תלוי למי הגישו ראשון- מי שמגיש ראשון יכול לבדוק לאן להגיש את התביעה.

חיוב מזונות מתחלק : (1) עפ"י דין תורה- דין אישי שקובע: ² נישואין וגירושין של יהודים אזרחי המדינה או תושביה יהיו בשיפוטם הייחודי של בתי דין רבניים וחובה עפ"י דין תורה ובנוסף בית דין רבני שיפוט ייחודי בכל ענין הכרוך, לרבות מזונות לאשה. בתלמוד מובאת דעה של אחד התנאים כי חיוב מזונות האישה נקבע מפורשות בתורה: "שארה כסותה ועונתה לא יגרע" (שמות כא, י) – "שארה אלו מזונות"³. באחד ממדרשי ההלכה, מובא כי הבעל מחויב לזון את אישתו. מהתורה ניתן ללמוד שישנו קל וחומר מחיובו לדאוג לכסותה של אשתו: "רבי יונתן אומר: ...מזונותיה מניין? אמרת קל וחומר ומה דברים שאינן קיום נפש, אי אתה רשאי למנוע ממנה, דברים שהם קיום נפש, דין הוא שלא תהא רשאי למנוע הימנה"⁴. לעומת עמדות אלה, מובאת בתלמוד ברייתא בה נאמר ש"תיקנו מזונותיה (של האישה) תחת מעשה ידיה"⁵. לכאורה מלשונה של הברייתא עולה כי מקור חיובו של הבעל לזון את אשתו הוא בתקנת חכמים, כנגד כך שהיא מכניסה למשק הבית את דמי עבודתה⁶. הרמב"ם פוסק כי "שארה" אלו מזונותיה"⁷ ומדגיש שחובת המזונות היא מהתורה. לעומתו, הר"ן סובר כי מהמשנה והתלמוד משתמע שחיוב מזונות האישה הוא מדרבנן. ⁸ (2) עפ"י חוק לתיקון דיני משפחה – שקובע: ⁹ אדם חייב במזונות בן-זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו ואדם שאינו יהודי, או שלא חל עליו דין אישי, חייב במזונות

² פורסם ס"ח תשי"ג מס' 134 מיום 4.9.1953 עמ' 165 (ה"ח תשי"ג מס' 163 עמ' 186).
 תוקן ס"ח תשנ"ה מס' 1507 מיום 2.3.1995 עמ' 140 (ה"ח תשנ"ד מס' 2281 עמ' 495, ה"ח תשנ"ה מס' 2322 עמ' 116) – תיקון מס' 1 בסעיף 11 לחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) (הוראת שעה), תשנ"ה-1995.
 ס"ח תשס"ד מס' 1925 מיום 9.2.2004 עמ' 298 (ה"ח הממשלה תשס"ד מס' 71 עמ' 262) – תיקון מס' 2 בסעיף 17 לחוק הדיינים (תיקון מס' 20), תשס"ד-2004.
 ס"ח תשס"ה מס' 2025 מיום 10.8.2005 עמ' 945 (ה"ח הממשלה תשס"ג מס' 12 עמ' 162) – תיקון מס' 3 בסעיף 2 לחוק שיפוט בעניני התרת נישואין (מקרים מיוחדים וסמכות בין-לאומית) (תיקוני חקיקה), תשס"ה-2005.
³ כתובות מז ע"ב.
⁴ מכילתא דרבי ישמעאל, משפטים, מסכתא דנזיקין, פרשה ג.
⁵ שם.
⁶ כך סובר רש"י הכותב: "שהבעל חייב במזונות אשתו מתקנת בית דין" (שם ב ע"א, ד"ה "אוכלות משלו"); וכך דעתם של בעלי התוספות (שם, מח ע"א ד"ה "רבי אליעזר בן יעקב"),
⁷ רמב"ם, הלכות אישות, פרק יב, הלכה ב.
⁸ שם, יז ע"א בדפי הרי"ף ד"ה "ובגמרא איכא".
⁹ * פורסם ס"ח תשי"ט מס' 276 מיום 12.3.1959 עמ' 72 (ה"ח תשט"ז מס' 267 עמ' 124).
 תוקן ס"ח תשל"ו מס' 794 מיום 29.1.1976 עמ' 93 (ה"ח תשל"ה מס' 1168 עמ' 174) – תיקון מס' 1.
 ס"ח תשמ"א מס' 1027 מיום 28.5.1981 עמ' 288 (ה"ח תשמ"א מס' 1530 עמ' 319) – תיקון מס' 2.
 ס"ח תשנ"ה מס' 1537 מיום 7.8.1995 עמ' 397 (ה"ח תשנ"ה מס' 2330 עמ' 153) – תיקון מס' 3 בסעיף 14 לחוק בית המשפט לעניני משפחה, תשנ"ה-1995; תחילתו ביום הקמתם של בתי משפט לעניני משפחה

בן-זוגו, והוראות חוק זה יחולו על מזונות אלה.

יש שתי תוספות שנובעות מכוח הכתובה (החווה) בדיני מזונות שאינם מכוח הדין :

1.. גם במקרה שאין לבעל כסף, יש זכות קדימה לאישה. דהיינו, הבעל חייב לפרנס את האישה קודם מלפרנס את עצמו. זה בשונה מרוב מדינות העולם שם אם לבעל אין מספיק כסף הוא לא חייב לפרנס את אישתו.

2. מזונות מן העיזבון- מזונות לאחר שהבעל נפטר. גם בחוק הירושה יש מזונות מן העיזבון, אבל המזונות מן העיזבון לפי חוק הירושה זוהי הטבה סוציאלית, ומאחר שמדובר בהטבה סוציאלית מדובר במזונות בסיסיים ומצומצמים ביותר שלוקחים בחשבון את חלקה של האישה מחלוקת העיזבון, אך לא כן המזונות שהאישה מקבלת מכוח הכתובה- ממנה היא מקבלת מזונות מהעיזבון באותה הרמה שהיא הייתה מקבלת אם בעלה היה בחיים. אלו לא מזונות מהטבה סוציאלית. ביהמ"ש העליון פסק שכאשר אישה מגישה תביעה לביהמ"ש לענייני משפחה חייב ביהמ"ש לפסוק עפ"י חוק הירושה.. בטרם תחילת כתיבת העבודה, אני מציבה בפניי מס' מטרות עיקריות שבהן אעסוק

1. חיוב מזונות בנשואים אזרחיים

2. חיוב מפתה בנישואין או פיצויים והכרת אהבות

3. מתי נפסקת חובת מזונות האישה

השאלה שאעסוק לאורך העבודה : כיצד בא לידי ביטוי מזונות האישה בנישואין אזרחיים, חיוב מפתה בנישואין או פיצויים והכרת אבהות ובהספקת חיוב מזונות לאישה ?

1. חיוב מזונות בנשואים אזרחיים :

נישואים אזרחיים- נישואים אזרחיים הם נישואים שמעמדם נקבע על ידי רשות אזרחית, ולא על ידי מוסד דתי החל מן המאה ה-17 זכו נישואים אזרחיים להכרה במדינות המערב, לדוגמא - בשנת 1792 במהלך המהפכה הצרפתית, טקס הנישואים הדתי בצרפת בוטל כליל והוחלף בטקס נישואים אזרחי. מבחינת המדינה הצרפתית הטקס האזרחי הפך לטקס המחייב, ואילו הטקס הדתי הפך להיות רק לנספח ברשות, וניתן לקיימו רק לגבי זוגות שנישאו כבר בטקס אזרחי. מנהג זה הופץ ברחבי אירופה על ידי נפוליון, שהנהיג את קוד נפוליון בשטחים אותם כבש. הפרדת הדת מהמדינה בצרפת קיבלה חותם רשמי חוקי בשנת 1905. וכיום יש בהם הכרה אוניברסאלית. כל מדינה מחזיקה במרשם אוכלוסין בו

רשום גם המעמד האישי, וברוב המדינות המערב נהוג לרשום זוגות כנשואים, גם כשלא התקיים טקס דתי. במדינת ישראל לא ניתן לערוך נישואים אזרחיים בישראל מכיוון שבישראל הסמכות לעסוק בנישואים מוקנת לבתי הדין הדתיים, לאזרחים יהודיים נישואין הם כדת משה וישראל – נשואים דתיים זהו מעשה בין בן זוג לבת זוג, הרשויות לא מעורבות בכך (= כלומר הרבנות הראשית לישראל ורשם הנישואים הם הרשויות של המדינה האמונים על הרישום לנישואים. אבל גירושין והנישואים הדתיים בישראל היא מונופול לבתי הדין הרבניים בלבד, ואין לבתי המשפט לענייני משפחה סמכות בנושאים הללו)¹⁰ ולכן הנישואים הם לפי ההלכה, כשגבר נותן כסף או טבעת לאישה ומכריז על נישואין בנוכחות שני עדים כשרים - הם נשואים. גירושין הדין שאין עירוב של הרשות השלטונית. נקודת המוצא כאן שונה לחלוטין – נישואין וגירושין זה דבר פנימי בין בני זוג. ישנו חוק המתנה את רישומו של זוג כנשוי, בכך שהנישואים ייערכו בטקס דתי מוכר (יהודי אורתודוקסי, מוסלמי, נוצרי, דרוזי וכדומה), ורק בין איש ואשה מאותה דת. עם זאת, החוק גם מכיר בכך שאם זוג מוכר כנשוי במדינה זרה בטקס אזרחי, מדינת ישראל תכיר בו כזוג נשוי לעניין מרשם האוכלוסין, גם אם לא נישאו בטקס דתי, מכיון שהחוק בנוסחו לא מכיר בכך, אבל בית המשפט מכיר¹¹.

מבחינת המעמד האישי ומערכת בתי הדין, מעמדם של נישואים אזרחיים הוא אחד משנים: או שאין להם תוקף כלל ואז לא נדרש גט, או שנדרש מה שנקרא בעגה ההלכתית "גט לחומרא", למען הסר ספק (בנישואים אזרחיים שיוכרו בישראל עקב נישואים בחו"ל ורישומם במרשם הנישואים בישראל, יש לו חלות משפטית מסויימת, ומצריך גט לחומרא").

1.1 נישואים אזרחיים עפ"י המשפט העברי-

בספר "משפטי אישות" – עפ"י הרב רונדר¹² ישנם שני מכתבי הלכה מהגרבי"צ- מאיר חי עוזיאל להרב בן-ציון מאיר חי עוזיאל ומהגרבי"צ פרנק.

ישנה מחלוקת האם חיובי מזונות הם רק בנישואים מהתורה או לא.

דבריו של הגרא"ע רודנר: הבעל אינו חייב במזונות אם הוא רוצה לתת גט לאישתו. היו

¹⁰ סע' 1-2 לחוק שיפוט בתי דין רבניים, משנת 1953

¹¹ בבג"ץ 143/62, הנריט אנה קטרינה פונק שלזינגר נ' שר-הפנים, פ"ד י"ז (1) 225.

¹² לגרא"ע רודנר עמ' קלח-קמב

פוסקים שהחמירו בעניין זה ואמרו שהבעל צריך לתת גט אך אם רוצה לגרש אותה אינו חייב מזונות לפי דין – אישה הנחשבת אשת איש ע"י קידושין, ואם אין אישות אין מזונות – אם אין יחסי אישות בין הגבר לאישה האישה אינה זכאית למזונות ולדעתם של הפוסקים חיוב מזונות מדרבנן, אפשר לומר שבנשואיים אזרחיים לא תקנו חכמים מכיוון שהוא גר איתה ללא כתובה ולפי דין אסור לאדם לשהות אם אשתו אפילו שעה ללא כתובה, אישה נחשבת כאשת איש ע"י קידושין בלבד ואילו בנשואיים אזרחיים האישה והפכים לבעל ואישה ללא קידושין.

כתגובה לעמדה זו, הרב עוזיאל השיב אם יש גט יש מזונות. כלומר בנשואים אזרחיים אינם מותרים אלא בגט הבעל חייב במזונותיה, מדין חזרה שא"א בב"ז (= אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות) מכיוון שהיא אשתו כדת משה וישראל. הספק בדין זה שבנשואים אזרחיים אין צורך בגט מכיוון שנישואים הללו אינם כדת משה וישראל, ומכך בטלה ממנו החזקה שא"א בב"ז כיוון שלא מקודשת לו ואינו חייב במזונות. הרב עוזיאל ראה עוד מדבריו הדומים לפסק הרמב"ם¹³ והשו"ע¹⁴ בנושא שאין חייב לה מזונות, והוא דין פילגש (=אישה שמקיימים איתה יחסי מין מחוץ לנישואין, באופן קבוע) שאסורה לו לדעת הרמב"ם ולכן לא חייב לה מזונות. הגרצ"פ פרנק השיב: אין לחייב את הבעל במזונות האישה שע"פ התורה אין קידושין ביניהם. אמנם בנשואים אזרחיים מחייבם את הבעל לזון את האישה כיון שיש בזה התחייבות לפי דינו – בדומה לדינו של הרב גידל שאמר: "כמה אתה נותן לבנך וכו' עמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנים באימרה"¹⁵ ועל כך כתב הגרע"א רודנר: נשואים אזרחיים אינם דומים לחיוב לזון את חברו שהרי שם התחייב ללא שום תנאי ואילו בנשואים אזרחיים מתחייב לזון את האישה והתחייבותו נמשכת כי הבעל רוצה להמשיך את נשואיו עמה.

בפסק דין של ביה"ד הגדול נכתב בפשטות: "בנוגע לחיובו מזונות אין מוציאין ממון מספק כיון שאין לבעל חיובי אישות כלפיה"¹⁶ אולם בפס"ד של ביה"ד רחובות ב-תביעה ממונית של אישה שנישאה בנשואיים אזרחיים ברוסיה והתגרשה בישראל, לחייב את בעלה לשלם לה כפי התשלום מזונות ברוסיה. הביאו בשו"ת "אבקת רוכל" דנים מהבי"ט והב"י

¹³ פכ"ד אישות

¹⁴ קטז, א

¹⁵ קידושין ט', ב

¹⁶ פד"ר כרך ג עמ' 378

לשאלה זו. לדעת המב"ט הבעל חייב בממון שהוא מתחייב לאישתו בשעת הנישואין התופסים מדין של הרב גידל "הן הן הדברים הנקנים באמירה" וגם בקידושין פסולים שנעשו ע"י כומר, לדעת הב"י אדם לא יכול לבוא טענה שאינו מתכוון בקידושין, וגם אם לא מתכוון קידושין זה לא בגלל שאין קידושין אלא בגלל ששחיתון(עֲרִיכָת טקס נישואין) אין כאן ותנאים אין כאן. לכן פסקו לחייב את הבעל בחיובים ממוניים לפי הדין המקום שבו נישאו.

1.2 לפי המשפט הישראלי :

התייחסות בית המשפט לענייני משפחה (ביהמ"ש אזרחי)- לגבי הסמכות בנישואין וגירושין זוהי הסמכות של בית הדין הרבני בלבד. הן שהחוק כיום הוא המשך חקיקה שהתחיל ב"דבר המלך במועצה". והן לפי חוק שיפוט בתי הדין הרבניים. אם עניין זה עולה בקונטקסט האזרחי (= שאינו דתי) בית המשפט יכול לענות רק על שאלת הסטטוס כשאלת אגב לנושא אחר, כגון מזונות. בהכרעה של שאלת סטטוס שהיא רק שאלת אגב אינה מהווה מעשה בית דין אלא הסמכות להכרעה אך ורק של בית דין הרבני/דתי – סמכות ייחודית והיא מהווה מעשה בית דין.

*התייחסות בג"ץ-ביהמ"ש העליון יצר בכל מיני סוגיות נישואים לצורך רישום- הוא שם פקידים שינהלו עניין זה, אם יש להם שאלה משפטית- שיביאו אותה בפני ביהמ"ש. ולכן, ישנם אנשים שמגיעים מחו"ל עם תעודת נישואים, הפקיד חייב לרשום אותם כנישואים, אך הרישום לא שווה כלום.

לפי ס' 3 לחוק מרשם אוכלוסין, יהיו הפרטים בתעודת הזהות ראיה לכאורה, למעט מצב אישי, שם בן זוג ולאום. כלומר, המצב האישי של האדם אפילו לא היה ניתן לדעת, ולכן אין לו שום תוקף משפטי.

הפסק דין המנחה בעניין זה הוא פס"ד סקורניק נ' סקורניק, שהגיע לעליון ב-1951¹⁷ בעקבות הוויכוח שהיה בפסק דין זה התעוררה סוגיה משפטית נפרדת – **האם וכיצד עולה זכות למזונות במקרה של נישואי תערובת ונישואין שאין הדין הדתי מכיר בהם?** היו שתי פסקי דין שנתנו בהקשר למזונות הסותרים זה את זה.

אם בודקים את עניין המזונות לפי בית דין רבני – האישה אינה זכאית למזונות אך אם

¹⁷ לפני כן דנו במחוזי, אז לא היה בימ"ש לעניני משפחה, ולפי דבר המלך במועצתו הסמכות היתה של המחוזי. ב-1991 הוקם בת"א ביהמ"ש לעניני משפחה, ובירושלים ב-1995

בודקים לפי הדין האזרחי (לפי דעת הרוב בפס"ד סקורניק) האישה רשאית למזונות. בהתחלה עלה פס"ד שמאול נ' שמאול – שבו דנים על השאלה איך אפשר לפסוק מזונות בהתאם לכללי המשב"ל הפרטי, כשסעיף 2 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) שקובע וקבלת מזונות זה בהתאם לדין האישי וכאן אין דין האישי ולכן אין צורך בקבלת מזונות – בעקבות כך לא הובן איך ניתן לקבל מזונות לפי פס"ד סקורניק. השופט ברק אומר שפס"ד סקורניק זה בדיקה דו שלבית- הנבדקת כך : ראשית בודקים את תוקף הנישואין לפי כללי המשב"ל הפרטי. שנית ברגע שקובעים שבני הזוג נשואים בהנחה שהם נשואים למרות דעת המשפט העברי, בודקים מה אומר המשפט הדתי לגבי חובת המזונות. זאת למרות שהדין הדתי אומר שהם לא נשואים.

בפסק דין זה הם התחתנו בחו"ל ומקום מושבם היה שם. אם מדובר בתושבי חוץ שהתחתנו ואז עלו ארצה, הן לפי ויתקון והן לפי אגרנט תוקף הנישואין יהיה לפי הדין האזרחי כאשר מקום מושבם בחו"ל, זאת לעומת תושבי הארץ שנוסעים להתחתן בחו"ל. ברק לא היה צריך להתמודד עם הוויכוח בין ויתקון ואגרנט בשמואל נ' שמואל – ולכן הוא היה יכול להחליט כי מדובר בבדיקה דו שלבית.

פס"ד שמואל – בני הזוג התחתנו בחו"ל בהיותם תושבי חו"ל. אחרי שהתחתנו הם עלו ארצה. במקרה כזה, יש הרבה יותר מקום להגיד שעל תוקף הנישואין מחילים את הדין של מקום תושבם. נכון שבשאלות של צורה מספיק חוק מקום עריכת הטקס ולא צריכים את חוק התושבות. את חוק התושבות צריך רק בשאלות של כושר. אבל כשיש גם לפי מקום עריכת הטקס וגם לפי התושבות ואין להם בכלל זיקה לישראל בעת עריכת הטקס, ברור שלפי המשב"ל הפרטי וחוקי ישראל יש להחיל את החוקים של חו"ל. לכן שבפס"ד שמואל ביהמ"ש בדק את תוקף הנישואים לפי דיני חו"ל ופוסקים מזונות לפי ההנחה שהיו נשואים כל השנים הללו.

פס"ד בורוכוביץ' – מדובר בנישואי קפיצה. הם נסעו לחו"ל להתחתן וחזרו. יש הרבה יותר מקום להחליט שאין תוקף לנישואים.

ההבחנה בין בורוכוביץ' לשמואל. לכן : אם בני הזוג התחתנו לפני העלייה, עושים את הבדיקה הדו שלבית של פס"ד שמואל כי אין ספק לגבי תוקף הנישואים. לעומת זאת, אם מדובר בנישואי קפיצה יש להחיל את הלכת בורוכוביץ', יש מקום להתלבט כפי שברק

התלבט ולכן דן רק במזונות וחידש במזונות אזרחיים. הסמכות להכרה בתוקף הנישואים האזרחיים הם בסמכותו הייחודית של ביה"ד הרבני. לא רק גט לחומרא, אלא גם אם לא צריך – מתן פסק דין הצהרתי בעניין.¹⁸ אם בעקבות נישואין אזרחיים ביה"ד הרבני אינו פוסק מזונות לפי הדין האזרחי ולא פוסק חלוקת רכוש לפי חוק יחסי ממון, אז מדובר בכריכה לא כנה. כפי שאומר ברק בפס"ד בני נוח, לא תהיה סמכות לביה"ד הרבני לפסוק בסוגיות הללו. לעומת זאת, אם ביה"ד הרבני אומר שהם פוסקים מזונות ומחלקים רכוש בין בני זוג- לפי הדין האזרחי, אז אין כל סיבה לבוא ולהגיד שאין סמכות לביה"ד הרבני. להלן פסק דין: ¹⁹ גבר ואשה יהודים, תושבי הארץ ואזרחיה, נישאו בהיותם בישראל, ב"נישואי פרגוואי". לימים נפרדו דרכיהם. האם חייב הגבר במזונות האשה ומהו היקף חובתו? הצדדים חתמו בפני עורך דין בישראל על יפוי כוח, אשר נשלח לפרגוואי. על פי יפוי כוח זה נערכו נישואין לבני הזוג בפרגוואי. הנישואין קיבלו תוקף בפרגוואי. בני הזוג נרשמו כנישואים במרשם התושבים. לאחר זמן התגרשו. האישה הגישה תביעת מזונות עד גירושי הצדדים בפועל. בית המשפט לענייני משפחה דחה את תביעת המזונות. נקבע כי לנישואין בין הצדדים אין תוקף, שכן הם לא נערכו על פי דין תורה, שהוא דינם האישי של הצדדים.²⁰ בית המשפט המחוזי דחה את ערעור המערערת. מאותן הסיבות. המערערת מאוחר יותר פנתה לבית הדין הרבני האזורי. היא ביקשה מבית הדין להצהיר כי היא "פנויה, וכי נישואי פרגוואי שלה משוללים תוקף הלכתי בהתאם לדת משה וישראל". בית הדין הרבני האזורי פסק כי "נישואים אזרחיים בצורותיהם השונות ובפרט 'נישואי פאראגוואי' אינם תקפים, מה עוד שבכתב הגנה שהגיש הבעל לבית המשפט – 'על פי הדין היהודי אין הצדדים נשואים ולשני הצדדים לא היתה מניעה להינשא בנישואין אורתודוקסיים והם בחרו לוותר עליהם מרצונם החופשי כדי להימנע מליטול על עצמם את החוזים הנובעים מהדין האישי היהודי' - לפיכך גם לפי הפוסקים המתמירים להצריך במקום האפשרי גט לחומרא האזרחיים, הרי רק במקום שלא היה אפשר להם נישואין כדמו"י. נשואים אלו בטלים מעיקרם ואין צורך גם בגט לחומרא".

¹⁸ בעקבות נישואים אזרחיים יש מזונות או לפי פס"ד שמואל או לפי פס"ד בורוכוביץ' – אין הכרעה. למרות שההיגיון המשפטי אומר שזה צריך להיות בהתאם לשמואל, ברק בבג"ץ בני נח מזכיר את בורוכוביץ', ולכן אין הכרעה בעניין.

¹⁹ רשות ערעור אזרחי 99 / 8256 בית משפט עליון 2003

²⁰ סימן 47 לדבר המלך במועצה על ארץ-ישראל - 1922, וכן סעיף 2 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953

ובנוסף טענה המערערת טענה בפנינו שתי טענות עיקריות: האחת, כי יש לפצל בין שאלת תוקף הנישואין (הנבחנת על פי כללי המשפט הבינלאומי הפרטי) לבין שאלת הזכות למזונות (הנבדקת על פי הדין האישי, הוא המשפט העברי). נישואי פרגוואי תקפים, שכן על פי המשפט הבינלאומי הפרטי שלנו, יש תוקף לנישואין בין יהודים שנערכו מחוץ לישראל. מי שנישואיו תקפים זכאי למזונות, שכן לפי המשפט העברי - שהוא המשפט האישי של המשיב - אשה נשואה זכאית למזונות. טענתה השניה של המערערת הינה כי מכוח דיני המניעות ותום הלב, אין המשיב רשאי לטעון כי נישואי פרגוואי אינם תקפים. זאת ועוד: מכוח עקרון תום הלב, מוטלת חובת המזונות על המשיב. המערערת מנועה מלטעון להחלת הדין האישי, במקום שהסיבה לנישואי פרגוואי הוא רצונה להימלט ממנו. בענין הספציפי אשר הובא בפניו, קבע ביהמ"ש כי יש להחזיר את התיק לביהמ"ש לעניני משפחה, על מנת שיקבע תשתית עובדתית, על פיה יכריע בשאלה המשפטית אם עיקרון תום הלב מטיל חובת מזונות על המשיב לטובת המערערת. ביהמ"ש מסיים, כי הפתרון לבעיית הנישואין האזרחיים ולבעיית המזונות האזרחיים למי שנישאו בנישואים מזרחיים ולידועים בציבור, צריך לבוא מבית המחוקקים.

2. חיוב מפתה בנישואין או פיצויים והכרת אבהות:

2.1 משפט עברי :

"וְכִי יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה, מִהֵר יִמְהַרְנָה לוֹ לְאִשָּׁה; אִם מָאֵן יִמָּאֵן אָבִיהָ לְתַתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקַל כְּמֹהַר הַבְּתוּלָה"²¹ - אדם שפיתה נערה בתולה פנויה לקיים אתו יחסי מין, חייב לשלם לאבי הנערה קנס של חמישים שקל (מידת משקל מקראית) כסף (במערכת המידות של התלמוד - סלע), או לשאת אותה לאישה, בכפוף להסכמתה ולהסכמת אביה. הרמב"ם²² מפרש שהקנס הקצוב (50 סלעים) הוא קנס בגין הנאתו של המפתה, אך מעבר לכך חייב להוסיף קנס נוסף בגין הבושה שגרם המפתה לנערה המפותה ולמשפחתה. בעולם העתיק כאשר אדם היה רוצה לשאת נערה, הוא היה משלם כסף לאביה לפי קריטריונים שהיו מקובלים באותה תקופה. התשלום עבור נערה בתולה היה גבוה יותר, ולכן נפסק שהמפתה נערה בתולה חייב לשלם קנס "כמהר הבתולות" בלשון

²¹ שמות כב'פס טו-טז

²² רמב"ם, משנה תורה, הלכות נערה בתולה

התורה. פסק דין המנחה בעניין זה הוא פסק דין בין בעל לאישה :

הנתבע והתובעת מקיימים קשר ידידותי התובעת הרתה וטוענת שזה מהנתבע ודורשת לקבל פיצויים ותשלום מזונות והוצאות לידה ולחייבו לשאת אותה לאישה כדת משה וישראל וכן לקבוע שהנתבע הוא אביו של הנולד. הנתבע מודה שקיים יחסי אישות אם התובעת אך במשך שלושה חודשים ולאחר מכן הפסיק ואומר שהנולד אינו ממנו אלה ממישהו אחר. בית דין הגדול לערעורים את פסק הדין הבא : ראשית מצווה על המערער להינשא לאישה וכך מוסיף על פגמה ואם ישאנה תבוא עליו הברכה. שנית אם המצווה הינשא לאישה לפי סעיף א כדת משה וישראל , מוטלת עליו החובה לפצות את האישה בסכום חד פעמי שבית הדין הראשון מדרגה א' יטיל עליו²³. שלישית ביטול פסק הדין מיום י"א אלול תש"י לכל סעיפיו – המערער לא חייב להינשא לאישה ואין עליו חובת מזונות למשיבה (לאישה) ולא לבנה – הואיל והוא לא מיוחס לאביו (לבעל) , אלא הוא בן שיתוקי. רביעית הוצאות העירור על שני הצדדים בחלקים שווים, כל אחד ישא בהוצאות עורך דינו. "הוי לי לאנתו כדת משה וישראל ואנא במימרא ובסייעתא דשמיא אפלה ואוקיר ואכלכל ואסובר ואכסי יתיכי ליכי כהלכות גוברין יהודאין דפלחין ומוקרין וזנין ומפרנסין ומכלכלין וסוברין ומכסין ית נשיהון בקושטא"²⁴ על פי ההלכה היהודית נישואין ללא כתובה אסורים²⁵. כאשר איש ואישה מתחתנים חובתו של הגבר לפרנס את הבית, לדאוג לביגוד, למזון, יחסי אישות... במקרה של גירושין או מות הבעל הסכום אותו צוין בכתובה זוכה האישה על מנת להתקיים ולהסתדר בשארית חייה. עיקר כתובה- שטר הכתובה הינו מסמך המרכז את חובתו של הגבר במהלך נישואיו, את שטר הכתובה תיקנו חז"ל במטרה שלא להקל על הבעל לגרש את אשתו שאז לפי דין תורה היה מותר לגרש את האישה בעל כורחה. שטר הכתובה מציין את החובות ואת ההתחייבויות הכספיות של הגבר כלפי אשתו. בעבר היה נהוג להעניק סכום קצוב של 200 זוז בשטר הכתובה- "לא כתב לה כתובה - בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, מפני שהוא תנאי בית דין"²⁶, במידה והנישואין פורקו בגלל הבעל.

2.2 משפט ישראלי : כיום איבדה הכתובה את עיקר חשיבותה כמסמך משפטי, בשל שינוי

²³ דברי החתם סופר סי' ק"ה

²⁴ נוסח הכתובה

²⁵ שולחן ערוך, אבן העזר "סו, א

²⁶ משנה במסכת כתובות דף נ"א עמוד א

סדרי החיים מבעבר ותקנות וחוקים שונים. בעקבות חרם דרבנו גרשום נאסר על הבעל לגרש את אשתו שרירותית, ולרוב הגירושים מתבצעים בהסכמת הזוג ומלווים בהסדר כספי ביניהם שמייתר את הכתובה. לכן רק לעתים נדירות תובעת האישה את כתובתה (כלומר, את הסכום לו התחייב הבעל). חוק יחסי-ממון בין בני-זוג, התשל"ג 1973 קובע כי כל אחד מבני הזוג זכאי לקחת איתו בעת פרידת הזוג את כל הנכסים שהביא עמו לקשר. בנוסף, כל אחד מבני הזוג זכאי למחצית הנכסים שהצטברו במהלך הקשר המשותף. במדינת ישראל תיקנה הרבנות הראשית בשנת תשי"ד תוספת כתובה בסך של לפחות 200 " ל י לנישואים ראשונים ו - 100 " ל י לנישואים שניים²⁷. שוויים של סכומים אלו נכון להיום זעום, ולא מרתיע אף הוא. לכן, בפועל, גם תוספת הכתובה הפכה לאות מתה. מאחר וערכם הנומינלי של עיקר הכתובה ותוספת הכתובה מצומקים, על הרב רושם הנישואים לעמוד על המשמר ולדאוג לכך שהחתן יוסיף תוספת כתובה הולמת²⁸. המנהג שפשט כיום הוא לקבוע תוספת כתובה של כמה אלפי שקלים בכפולות המספר 18 (ח"י) ולהצמידה למדד.

3. מתי נפסקת חובת מזונות לאישה ?

3.1 משפט עיברי-

ישנם הכללים רלוונטיים גם לעצם החיוב במזונות וגם לגובה החיוב. כלל ראשון : אישה עולה עימו ואינה יורדת עימו. מה הכוונה באמרה זו? יש 2 פנים לעיקרון המשפטי הזה- דבר ראשון, **הבעל חייב לאפשר לאישה אותה רמת חיים שהוא מאפשר לעצמו**. בניגוד לילדים, גם אם הבעל הוא מיליארדר הוא לא חייב לפנק את הילדים שלו, אך את אשתו חייב. הכלל אצל ילדים זה לפי צרכיהם ולא לפי עושרו של האבא. לא כן לגבי אשתו- לגביה, אם הוא מפנק את עצמו, הוא חייב לפנק את אשתו. אם הוא הולך לסקי, הוא חייב לקחת את אשתו לסקי, אך לא חייב לקחת את ילדיו לסקי. עוד דוגמה ל"עולה עימו"- לא רק מה שהוא באמת בפועל מאפשר לעצמו, אלא גם מה שהוא מסוגל לאפשר לעצמו. אם הוא מיליארדר, אבל קמצן, היא לא צריכה לסבול בגלל שהוא כזה, והיא יכולה להגיד לו שאם הוא רוצה להיות קמצן, שיהיה קמצן לעצמו, אבל היא לא

²⁷ שם, שם

²⁸ שם, עמ 159

חייבת להיות קמצנית, והוא חייב לפרנס אותה באותה רמת חיים שהוא מסוגל להעניק לה. כלומר, "עולה עימו" = מה שהבעל מאפשר לעצמו בפועל+מה שהוא מסוגל לאפשר לעצמו.

מה הכוונה ב"אינה יורדת עימו"? פירוש הדבר, שאם היא רגילה מלפני הנישואין לרמת חיים מסוימת והוא מתחתן איתה, והוא לא היה רגיל לאותה רמת חיים, אבל כשהוא התחתן איתה הוא ידע שהיא נסיכה והיא רגילה לרמת חיים מסוימת, ובכל זאת הוא התחתן איתה, אזי היא לא צריכה לרדת לרמת החיים שלו. גם אם יהיה פער, והיא תהיה ברמת חיים גבוהה יותר מרמת החיים שהוא מוציא על עצמו, זה הכלל "אינה יורדת עימו". העיקרון הזה, שהאישה קודמת לבעלה במזונות, זה גם נובע לא מכוח דין תורה, אלא מכוח הכתובה. הכתובה קובעת שהבעל חייב לפרנס את אשתו קודם לזה שהוא מפרנס את עצמו. ולכן, הוא חייב לפרנס אותה באשר לרמת החיים שהיא רגילה אליה, גם אם זה על חשבון עצמו. 2 סייגים לעקרון הזה: סייג ראשון – הקריטריון הוא שזה באמת רמת החיים של בני משפחתה. אם אצל בני משפחתה יש רמות חיים שונות, אז באמת הם זכאים לקבוע רמת חיים משלהם. ההיגיון הוא שאנו מדברים על תנאי מכללא, לאומדן דעת הצדדים. כשבני הזוג מתחתנים, מה הם חשבו. אם הגבר יכול לבוא ולהגיד שהוא ראה שהאחות הזו חיה ברמת חיים X, ואחות אחרת חיה ברמת חיים Y, אז א"א לבוא להגיד שאומדן דעת הצדדים זה רמה אחידה. מה שאנו אומרים שרמת החיים שלה קובעת, זה רק אם כל משפחתה חיה באותה רמת חיים, והוא חייב לפרנס אותה ברמת החיים הזו.

סייג שני – אם היא מוחלת לו. היא כ"כ אוהבת אותו וכסף לא חשוב לה, ולכן היא מוותרת ומוחלת, אז אין ספק שהיא "סברה וקיבלה", או "ויתרה", ומאחר שיש כאן ויתור העיקרון של "עולה עימו" לא חל.

כלל שני: מזונותיה תחת מעשי ידיה (תמורה למעשה ידיה). לפני הנישואין בני הזוג יכולים להסכים על מה שהם רוצים. הם יכולים להסכים שהבעל לא יפרנס את האישה, ושהאישה תצא לעבוד ותפרנס את עצמה. הם גם יכולים להסכים שהאישה תפרנס את הבעל, אך האם האישה יכולה לסגת מהבטחתה ולדרוש מן הבעל לפרנס את עצמו? שאלה זו עלתה בפני ביה"ד הרבני הגדול בקשר לזוג חרדי, בו הגבר ישב ללמוד בכולל והאישה הייתה

מפרנסת אותו. לאחר חמש שנים האישה באה ואמרה שנמאס לה ושהיא לא מוכנה לפרנס אותו יותר, שיעזוב את הכולל ויעבוד. בביה"ד הרבני הגדול בהרכב נשמעו שלוש דעות: הרב מרדכי אליהו טען שהייתה הסכמה. נכון שלא הייתה הסכמה מפורשת, אבל הם היו בחוג החרדי וכך היה מקובל בחוג זה, ולכן היא לא יכולה לבוא באמצע ולהגיד שהיא לא מוכנה יותר.

הרב דוכובסקי, בקצה השני, אמר שהם לא דיברו על זה, לא הייתה הסכמה, והחובה של הפרנסה, הן מכוח החוק והן מכוח הכתובה, רובצת על שכמו של הבעל. הרב גולדברג, היה בעל גישת ביניים. הוא אמר שאם הייתה הסכמה מפורשת, כלומר הם דיברו על זה וזה היה ברור מתוך הדיבורים, אז הוא מסכים לרב מרדכי אליהו שיש כאן ויתור והאישה לא יכולה לשנות דעתה באמצע. לעומת זאת, מאחר שבני הזוג רק התנהגו כך ולא דיברו על זה, ואנו מדברים על התנהגות בלבד, התנהגות לא מספקת כדי להוות ויתור על זכויות הן מכוח החוק והן מכוח הכתובה. לכן, ברוב רובם של המקרים, יצטרף הרב גולדברג לגישתו של הרב דוכובסקי, אך אם בני הזוג דיברו על זה, אז הרב גולדברג יסכים לרב אליהו.

כל הדיון הזה מבוסס על העיקרון שבני הזוג יכולים להסכים ביניהם בקשר לכל הנושא הכספי של הפרנסה לפני הנישואין. לא כן במהלך הנישואין (שם החוב העיקרי של הבעל לפרנס את אשתו נכנס לתוקף), בהם המצב המשפטי יותר מורכב:

במהלך הנישואין אם האישה אינה עובדת, אז הבעל חייב לפרנסה לפי הקריטריונים והסטנדרטים שדיברנו עליהם. אם האישה עובדת אז הברירה בידה- היא יכולה להעביר את הכסף שהרוויחה לידי בעלה או לחשבון משותף ואז הבעל חייב לפרנסה (כי את מעשי ידיה היא העבירה לקופה), אך היא יכולה להחליט שהיא רוצה לשמור את הכסף לעצמה, ואז המשפט העברי קובע (יש ביטוי לכך בס' 2 לחוק המזונות) שמקזזים את הכסף, כלומר אם הצרכים שלה שווים 4000 ₪ והיא מרוויחה 3000 ₪, אז הבעל חייב להוסיף עוד 1000 ₪. אם האישה מרוויחה יותר מהבעל או יותר מצרכיה, אז הבעל לא חייב לפרנסה במידה והיא שומרת את הכסף לעצמה.

-אז מתי נפסקת חובת המזונות לאישה : הפסיקה קובעת שהחוב למזונות מפסיק בזמן שיש חיוב לגט. החיוב לגט יכול להיות מכוח הסכמה – בני הזוג מסכימים להתגרש,

הולכים לבית הדין ומודים לבית הדין שהגיעו לידי הסכם ומעוניינים להתגרש, ובית הדין מוציא פס"ד לגירושין ואז קובעים תאריך לסידור הגט.

← כאשר יש עילת גירושין אותו אדם נכנס לבית הדין ומוכיח שאשתי בגדה בי, ויש חיוב גט. ברגע שבית הדין אומר שהייתה בגידה ויש חיוב לגט – נגמר החיוב למזונות. מועד הפסקת החיוב בחיוב גט תלוי בעילת הגירושין המחייבת גט. בניאוף, זה פס"ד הצהרתי – לכן הולך רטרואקטיבי.

← שביהמ"ש מכריז על אישה כ"מורדת". הכוונה לכך שאישה לא מוכנה למלא אחר חובותיה (לטפל בבית, לקיים יחסי אישות עם הבעל, וכו'). לא מיד היא הופכת למורדת. אלא, אישה שבאה שמכריזה בין בפה ובין בהתנהגות, שהיא לא מוכנה להשקיע יותר בחיי הנישואין, היא נחשבת למורדת והיא מאבדת את זכותה למזונות, אבל בניגוד לניאוף, כאן ברור שפסק הדין הוא קונסטטיטויבי. לכן, המזונות ייפסקו רק מיום פסק הדין.

← טענת הגנה – או שהוא בא וטוען שלא היה חיוב מלכתחילה (בכלל לא היינו נשואים, זו הייתה טעות בנישואין, כמו נישואין אזרחיים במסגרת הבד"ר), או שהחיוב כן התחיל אבל יש לגבר טענת פטור (עילת הגירושין- כמו ניאוף). את זה אפשר לטעון (כמו "מורדת") בביהמ"ש במנותק ממה שקורה בבד"ר, משום שזו טענת פטור עצמאית מחיוב בגט. אם יש חיוב בגט ברור שזה מפסיק את המזונות, אבל גם אם טרם יש חיוב בגט, עצם עילת הגירושין מהווה טענת הגנה.

3.2. לפי המשפט הישראלי - מתי נפסקת חובת המזונות לאישה ?

אישה זכאית למזונות עד לביצוע הגט בפועל. בעל חייב לשאת במזונות אשתו כל עוד הם נישואין ובתנאי שלא ניתן פסק דין הקובע אחרת.

ישנם מקרים בהם הבעל אינו חייב מזונות לאישה, ראשית בית דין הרבני ראשי לקבוע שאישה אינה זכאית למזונות אם גורמת לפגיעה במכוון בערכי הדת של הבעל- במקרים אלו הבעל צריך להוכיח כי הזהיר את האישה לבל תנהג כפי שהיא נוהגת, והאישה המשיכה בהתנהגותה. הדבר עלול להביא לשלילת מזונותיה.

שנית בגידה- כאשר אישה בוגדת בבעלה הבעל ראשי למנוע ממנה מזונות. בתי המשפט לענייני משפחה דורשים גם הם ראיות ברורות למעשה הבגידה, ולא תמיד תמלא עדותו של החוקר הפרטי כעד יחיד אחר הנדרש. בית המשפט לענייני משפחה קבע בפסיקתו כי

שליטת מזונות אישה בגין בגידה היא עניין הפוגע בעקרון השוויון.

שלישית אישה שאינה מוכנה לקיים יחסי אישות עם בעלה (אישה מורדת) אחת מחובותיה של האישה היא לקיים יחסי אישות עם בעלה. אם היא מפרה חובה זו, קיימת עילה לשלול ממנה את זכות המזונות. עם זאת, אם האישה אינה מקיימת יחסי אישות עם בעלה בשל סיבה מוצדקת, ייתכן שבעלה יחויב בתשלום מזונותיה.

רביעית אישה אשר עזבה את הבית מסיבה בלתי מוצדקת מאבדת את זכותה למזונות אישה. עם זאת, אם הסיבה לעזיבה מוצדקת, לדוגמה – אלימות מצדו של הבעל, יכולה האישה לדרוש את מזונותיה. בבתי המשפט לענייני משפחה נבחנת התנהגותו של הבעל באופן שהסיבה הקלה ביותר יכולה להיתפס כטענה מוצדקת לעזיבת האישה

להן פסק דין המנחה בעניין מזונות לאישה למרות האישה מסרבת לקבל גט:²⁹

בפסק-הדין חויב המערער לשלם למשיבה מזונות חודשיים בסך 3,500 ש"ח, סך של 23,600 ש"ח בעבור טיפולי שיניים שלהם נזקקה, מכאן הערעור לטענתו, יש לפטור אותו משום שבעלי-הדין חיים בנפרד ואין סיכוי לשלום בית ביניהם; כי המשיבה קיבלה מחצית מן הרכוש המשותף וכי היא מסרבת להתגרש. לחלופין תבע להפחית את שיעור דמי המזונות בהסתמכו על טענות מטענות שונות.

בתביעתה שכנגד טענה המשיבה כי יש להגדיל את מזונותיה. טעמיה היו, בעיקרם, כי זכותה "לעלות" עם המערער, גם כאשר הם חיים בנפרד, וכי הכנסותיו של המערער עלו-כי המערער חייב, מכוח פסק המזונות, לשאת גם בכל ההוצאות הסבירות של אחזקת דירתה החדשה וכי המערער חייב ברפואתה, האם יש לקבל את הערעור?

בני-הזוג הגיעו לסוף דרכם המשותפת, וזאת אף שטרם התגרשו. בעל פטור ממזונות אשתו, רק אם האשם בהתערעורת היחסים הוא באישה, וכן אם חויבה לקבל גט וסירבה לקבלו.

במקרה דנן קבע בית-המשפט המחוזי כי המשיבה הוכיחה כי לא בה האשם. לפי ההלכה, על אישה החיה בנפרד מבעלה ותובעת את מזונותיה להראות לבית-המשפט שלא היא האשמה בכך שעזבה את בית בעלה, ולשם כך די בהוכחה קלה ביותר, "כמשקל נוצה". הוכחה זאת מצא בית-המשפט בעדותה של המשיבה, שהייתה מהימנה עליו, על כך

²⁹ ע"א 4316/96 ישי פלולי נ' שושנה פלולי

שסבלה במשך השנים המשותפות עם המערער מהתפרצויות כלפיה, מהתעללויות ואפילו מאלימות פיזית. כן מצא שהמערער היה, כפי שהודה, מהמר בכספים. עוד קיבל בית- המשפט את עדות המשיבה, כי המערער התרועע עם נשים זרות וזה שנים חדל לקיים עמה יחסי אישות.

על-פי כל אלה, דחה את טענת המערער, שלפיה יש לתלות את האשם במשיבה וכי היא שביקשה לשים קץ לחיים המשותפים, ועתה מסרבת להתגרש. בית-המשפט המחוזי ייחס משקל לעובדה שהמערער ניהל "חיים כפולים" והוליד שני ילדים מחוץ למסגרת הנישואין. לאור מסכת זאת של העובדות שקבע בית-המשפט, מוצדקת אפוא מסקנתו שיש לתלות את קולר האשם בהתערערות היחסים בין בני-הזוג בצווארו של המערער ולפיכך אין לפטור אותו ממזונות המשיבה. מקום בו הבעל התעלל באשתו, התרועע עם נשים זרות וחדל מלקיים עמה יחסי אישות, אין לתת לו פטור ממזונות אשתו למרות שהיא מסרבת לקבל את הגט.

השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי :

עד כה סקרנו את המשפט העברי והמשפט הישראלי במספר סוגיות בעניין המזונות לאישה, בפרק זה אשווה בין שתי שיטות המשפט בסוגיות השונות, ואדון בסיבות לשוני/דומי ביניהן

חלק ראשון : חיוב מזונות בנישואים אזרחיים. השוני : במשפט העברי ראינו שאישה זכאית

למזונות אם האיש והאישה התחתנו ע"י קידושין בלבד ונישואין אזרחיים אינם עפ"י ההלכה ולכן האישה לא זכאית למזונות ואילו במשפט הישראלי האישה זכאית למזונות (פס"ד סקורניק) ובדיקה אם האישה זכאית למזונות מתבצעת ע"י בדיקת תוקף נישואין לפי כללי המלש"ב הפרטי (ולא לפי קידושין). **הדומה :** במשפט העברי והישראלי נראה דמיון שבנישואים אזרחיים האישה זכאית למזונות - במשפט העברי הרב עוזיאל אומר שבנישואין אזרחיים כאשר יש גט חייב לתת מזונות וגם הרב פרנק אומר שבנישואין אזרחיים הבעל חייב במזונות ובמשפט הישראלי הדין האזרחי מכיר בנישואים אזרחיים ולכן חובה על הבעל במזונות.

חלק השני : חיוב מפתה בנישואין ופיצוין או הכרת אבהות. השוני : במשפט העברי ראינו

שנישואין ללא כתובה אסורים בנוסף עיקר הכתובה הוא מסמך המרכז את חובת הגבר במהלך הנישואין ואילו לפי משפט הישראלי הכתובה איבדה את חשיבותה ואנשים לא חפצים לנהוג לפיה וערך עיקר הכתובה ירד (הצטמק). הסיבה לשוני היא: שינוי במבנה המשפחה. שינוי בתקופה שיוני ביחסי הכוחות **הדומה**: במשפט ישראלי ובמשפט העברי הסכום הקצוב של כתובה הוא 200. הסיבה לדימיון זה היא שהדין האישי בישראל נקבע לפי הדת

חלק שלישי: מתי נפסקת חובת מזונות לאישה? השוני: במשפט העברי ראינו שהבעל חייב לאפשר לאישה אותה רמת חיים שהוא מאפשר לעצמו ואפילו יותר (האישה יותר חשובה מהבעל) ואילו במשפט הישראלי הגבר והאישה שווים בניהם בהכל! (רואים זאת ע"י שאישה שבגדה בבעלה ופגעה בחוק השיוון) ולכן אינה זכאית למזונות. בנוסף במשפט הישראלי אישה זכאית לקבלת מזונות אם פוגעת לבעלה בערכי הדת ואילו במשפט העברי עניין זה לא מוזכר. **הדומה**: במשפט העברי וישראלי נראה דמיון בחובת הפסקת המזונות כאשר אישה בוגדת בבעלה, מורדת בו, בנוסף חיוב מזונות נפסק בזמן שיש חיוב לגט.

סיכום

הנושא שבחרתי לעסוק בעבודת המחקר הוא מזונות האישה אשר חולקה לשלושה פרקים עיקריים שהתחלקו לשתיים – משפט עברי ומשפט ישראלי

בפרק הראשון דנתי בנושא **מזונות בנישואים אזרחיים**

ראשית נתתי הקדמה מה זה בכלל נישואין אזרחיים, שנית המשפט העברי ששם ישנה מחלוקת בין הרב רונדר לרב עוזיאל והרב פרנק, האם חיובי מזונות הם רק בנישואים מהתורה או לא?

ובנוסף בפסק דין של ביה"ד הגדול: "בנוגע לחיובו מזונות אין מוציאים ממון מספק כיון שאין לבעל חיובי אישות כלפיה"³⁰ שנפסק לחייב את הבעל במזונות לפי הדין במקום בו נישאו. שלישית המשפט הישראלי נבדקה השאלה האם וכיצד עולה זכות למזונות במקרה של נישואי תערובת ונישואין שאין הדין הדתי מכיר בהם?

שאלה זו היו שתי פסקי דין שסתרו זה את זה, פסק דין סקורניק נ' סקורניק ופסק דין שני שמואל נ' שמואל. בנוסף פס"ד רשות ערעור אזרחי 99 / 8256 בית משפט עליון 2003

³⁰ פד"ר כרך ג עמ' 378

בפרק השני דנתי בנושא **חיוב מפתה בנישואין או פיצויים והכרת אבהות**

החלק הראשון היה משפט עברי, ששם נאמר עפ"י חומש שמות אם אדם פיתה אישה בתולה (אינה נשואה ולא קימה יחסי מין) מה צריך לעשות ואם אישה שהיא נשואה ואינה בתולה וקיימה יחסי מין גם מרצונה מה נגזר על אותו איש ואישה. בנוסף פסק דין בין בעל לאישה ואילו הבעל עירער על הפסק דין. ואז בית דין הגבוה לערעורים פסק והמסקנות שלו היו:

*קיום יחסים מחייב לשאת אותה לאישה אך בית הדין לא יכול להכריחו לכך.

*בתביעתה של האישה להכיר באבהותו של מי שחי עמה כאב על הבן הנולד חייבת

הוכחות אם הנתבע מכחיש שחי עמה והם לא דרו ביחד.

*המפתה חייב בפיצויים למפותה במקרה של סירוב

ובנוסף ענין הכתובה שלפי ההלכה נישואים ללא כתובה אסורים

לאחר מכן יש את המשפט הישראלי מדובר כיום איבדה הכתובה את עיקר חשיבותה

כמסמך משפטי ובמדינת ישראל תיקנה הרבנות הראשית בשנת תשי"ד תוספת כתובה

בפרק השלישי דנתי בנושא **מתי נפסקת חובת המזונות לאישה?**

לפי המשפט העברי ישנם הרבה מקרים בהם נפסקת חובת מזונות לאישה לדוגמא:

-ברגע שבית הדין אומר שהייתה בגידה ויש חיוב לגט

- שביהמ"ש מכריז על אישה כ"מורדת" (אישה שבאה ומכריזה בין בפה ובין בהתנהגות

שהיא לא מוכנה להשקיע יותר בחיי הנישואין) לא מטפלת בילדיה לא מקיימת יחסי

אישות עם בעלה וכו'), היא נחשבת למורדת והיא מאבדת את זכותה למזונות

-טענת הגנה של הבעל כאשר אומר שהם לא נישואין או שזה נישואין אזרחיים או ניאוף

לפי המשפט הישראלי המראה שאישה אינה זכאית למזונות כאשר היא לא מוכנה לקיים

יחסי אישות, עוזבת את הבית, בוגדת, פוגעת במכוון בחוקי הדת.

לאחר שלושת הפרקים הללו ישנו פרק השוואה בין המשפט הישראלי למשפט העברי

המראה קווי דמיון ושוני בניהם.

דעה אישית: לדעתי מזונות האישה יש חשיבות גדולה מכיון שלא נוטשים את האישה גם

במקרה בו הגבר והאישה מתגרשים האישה מקבלת סכום כספי, מזון, ביגוד והנעלה,

שכ"ד או משכנתא, חשבונות בית, הוצאות חינוך ובריאות ועוד (תלוי במקרה כמובן)

מזונות הללו עוזרים לאישה להתקיים להמשיך את חייה בלי שום פחד שלא תצליח להסתדר כאישה לבד ללא בעל.

בנוסף לדעתי אישה זכאית לקבל מזונות תמיד חוץ מהמקרה שבגדה בבעלה, מכיוון שאם אישה בוגדת זה מעשה חמור בעיניי ואין בה שום אמון ולכן אחרי שבגדה אין שום סיבה להביא לה מזונות, שתענש על בגידתה ותבין שבגידה זה מעשה חמור. ואם יביאו מזונות לאישה שבגדה הבגידה לא תראה כמשהן אסור.

ביבליוגרפיה

חקיקה- חוק השיפוט בית דין רבניים תשי"ג 1953
חוק בית משפט לענייני משפחה תשנ"ה 1995

פסיקה- בג"צ בני נוח (2232/03)
בג"צ פלונית נגד פלוני והיועץ המשפטי לממשלה (8256/99)
פ"ד (4316/96) בש"א (8033/96) ישי פלולי נגד שושנה פלולי
פ"דר כרך ג' עמ' 378

ספרים- משפטי אישות – לגרא"ע רונדר עמ' קלב-קמב

משפט עברי- ספר שמות כב' פס' טו'-טז'

ספרות הפסיקה- דברי החתם סופר סי' ק"ה
רמב"ם, הלכות אישות פרק יב' הלכה ב'
רמב"ם, הלכות אישות פכ"ד
רמב"ם משנה תורה הלכות נערה בתולה
שו"ע קט"ז, א'

תלמוד- מסכת כתובות מ"ז, ע"ב
מסכת קידושין ט', ב'
שם

שם, י"ז ע"א בדפי הריף ד"ה "ובגמרא אירא"
תלמוד בבלי מסכת אבות

מדרש- מכילתא דרבי ישמאל, משפטים מסכת דנזיקין פרשה ג'

